

KIS-352 – Arver lec'hel, lec'hiek, hollel, hollek, h.a. e lavar ar Vezekniezh

(GE – 30 06 88)

Abaoe Vallée e tegemeromp da reolenn ar gevenebiezh ster etre al lostgerioù adanv *-el* hag *-ek*. Seurt degasadenn, o pourchas barregezhioù bras d'ar yezh, a lak ivez kudennoù amjestr d'ar yezhour.

En notenn KIS-093, La-05, 1972, pp. 68 hh., hon eus brastreset sterouriezh ar c'hevenebad-se, o klozañ emañ *-el* a-geñver gant an daveadelezh, *-ek* a-geñver gant an enlenadelezh (p. 70) pe, gant termenoù all :

A B-el a verk e seller *A* e doare daveat da *B*. Da skouer, ar *gouennañ denel* zo ar *gouennañ* e kement ma tave d'an den, e kemm gant ar *gouennañ loenel, plantel*.

A B-ek a verk e seller doareoù eus *A* evel enlenat da *B*. Ur *sell denek* zo gantañ doareoù piaouel da vab-den, enlenat d'an denelezh.

Er Vezekniezh e keveneber ar parzh hag an holl, pa vez kantet da skouer un argerzh kleñvedel pe ur gwezhiañ mezegel en ul lodenn eus ar c'horf pe, en eneb, pa vezont astennet d'ar c'horf a-bezh. E Gl. e tec'herier seurt kevenebad peurliesañ dre *local(-)* ha *général(-)*. Un eil kevenebad a zeu da c'hoari war an daouad kevenebadoù-se hervez ma'z eer dezho hervez ur c'hemeradur daveadel pe enlenadel.

Pa gomzer eus *anesthésie locale ~ anesthésie générale*, e reer anv a lec'helezh hag a hollelezh, diouzh an erdal, o lakaat e penn kont hepken an astenn bras pe vrasoc'h roet d'ar gwezhiañ mezegel desellet ha n'eo ket doareoù piaouel dezhañ. Alese ar c'hevatal Br. *dieraeziñ lec'hel ~ dieraeziñ hollel*.

Hogen, pa gomzer eus *anesthésique local ~ anesthésique général* (an danvezennoù arveret evit an dieraeziñ o vezañ a natur disheñvel hervez ma tieraezer ul lodenn eus ar c'horf pe ar c'horf a-bezh), e reer da gentañ anv a lec'helezh hag a hollelezh, diouzh an erdal enta, met ivez e lakaer e penn kont doareoù piaouel da bep danvezenn, eleze gwezhiusted lec'hel an eil, gwezhiusted hollel eben ; gant gerioù all :

doareoù enlenat an eil hag eben. Ken e kouezher gant ar c'hendec'heriadoù Br. *dieraezer lec'hiek ~ dieraezer hollek*.

Un arbennadenn a c'haller sevel amañ : ha n'eus ket diaester gant an disklot a zo etre an div furm *lec'hel ~ lec'hiek*, pa dremener eus keal an dieraeziñ da hini an dieraezer ? A c'hell bezañ. Un evezhiadenn a rin : ne anavez ket ar Gl. an diaester-se dre benn ma n'en deus ket da zibab etre furmoù o kevenebañ kemeradurioù daveadel hag enlenadel, ac'hoel war ar c'hraf studiet. Diwall a rankomp diouzh an tech soutil a ve kemer da ziazez hon devezout barregezhioù ar Gl. (pe nep yezh all) ha tremen da bedanterezh kement diforc'hekaat na ve ket enskrivet e luniadoù ar Gl. A dra sur, ned eo ket boas hon meizerezh ouzh ar c'hevenebad daveadel ~ enlenadel ha hañvalout a rafe a-walc'h bezañ dreistezhomm e lakaat da dalvezout el lec'h ma n'en gra ket ar Gl. Arguzenn e ezvezañs e Gl. n'eo ket unan vat. N'eo ket peogwir ne santomp ket an ezhomm anezhañ n'hor be ket d'e verkañ. O kas an traoù d'ar penn pellañ, o lakaat e vanfe diezhomm atav en dro-mañ-dro, e tleomp plediñ gant ar bezuster ez eo, ha pa ve hepken evit troadañ en hon spered ar varregezh devezout ez eo. (An dalc'h n'emañ ket gant ur "santout brezhonek", lakaet ez eus, e voe pe e vo anezhañ. An dalc'h eo an hentoù dibar treset gant an devezout diwar-bouez ar Br. dre embreg an devezout end-eeun.)

Bremañ, evit distreiñ da gudenn an *dieraeziñ lec'hel* hag an *dieraezer lec'hiek*, mar karer unvaniñ an div furm, ez eus tu bepred d'e ober hep freuzañ splet ar sterouriezh valleek : degemer *dieraeziñ lec'hiek, hollek*, erlec'hiañ ar c'hemeradur enlenadel ouzh ar c'hemeradur daveadel, eleze degas e penn kont, ouzhpenn keal an astenn, keal an doareoù piaouel d'ar gwezhiañ mezegel a c'haller ober a dra sur hep paouez a chom dik — rak, hervez ar c'hrennlavar : " Qui peut le plus peut le moins."

Heñvel gevenebad a c'haller lakaat e par an argerzhioù kleñvedel. Sellout a reer un azon pe diouzh an erdal, hervez e astenn bras pe vrasoc'h en egor ar c'horf, e intent enta diouzh ar c'hemeradur daveadel, ha lavarout sa skouer : *koñvadur lec'hel, hollel* (Gl. *gonflement local, général* pe *généralisé*) ; pe, en eneb, diouzh an erdal, evel un argerzh kleñvedel a zo dezhañ un erzerc'had lec'hel pe hollel, n'eo ket dre zegouezh met dre anien, ar bezañ kantet en ul lec'h pe astennet d'ar c'horf a-bezh o vezañ ur perzh enlenat, piaouel, ha lavarout : *gouliñv lec'hiek, hollek* (Gl. *œdème local* pe *localisé, généralisé*).

Merkañ a reer ez eus en dro-mañ daou gevatal Gl. d'ar Br. *hollel* : *général, généralisé*, ha daou gevatal Gl. ivez d'ar Br. *lec'hiek* : *local, localisé*. Ken e tezrefed e tenn ar Gl. da verkañ ar c'hemm daveadel ~ enlenadel. Bezet pe vezet, n'eus e Gl.

reolenn ebet war ar poent-se. Da wiriañ e ve dre ar stadegoù, met hañvalout a ra an arverioù emdreiñ : el lizheradur mezegel e tennfe *localisé*, *généralisé* da c'hounit tachenn diwar-goust *local*, *général*. An arbennoù a zo evelkent d'an emdroadur n'o deus tra da welout gant ur c'hevenebad a boelloniezh : a) *localisé* (aao. eus *localiser* "desavelañ al lec'h m'emañ X, lec'hiañ) a arverer ken evel adanor gant ur renadenn, sk. : *tumeur localisée au thorax* (Br. *yoc'henn lec'hiet, loet er bruski*), heñvelster : *siégeant* (*à, dans*), ken evel adanv, hep renadenn, ha damheñvelster da *local* ; b) *généralisé* (aao. eus ar verb (*se*) *généraliser* "emastenn d'ar c'horf a-bezh") a arverer ivez evel adanor, oc'h aroueziñ stad un argerzh bet kantet en ul lodenn eus ar c'horf hag oc'h emledañ da c'houde d'ar c'horf a-bezh, pezh a c'hoarvez aliezik e dedroadur kleñvedoù 'zo, hag evel adanv damheñvelster da *général*.

Da glozadur d'an notenn-mañ, un ali hepken : evit reiñ kevatalioù Br. d'an termenoù Gl. eus ar steudad studiet amañ, na fiziout war furm an termenoù Gl., na kennebeut war dezrann o c'hemeradurioù e Gl., hogen, kentañ tra, adwelout an dezrann-se (renet dre ret e stern barrezhioù ar Gl.) e goulou barrezhioù ar Br.

Alese, hervez disoc'h an treuzlec'hiadur poelloniell-se, e kloto :

- Gl. *local* gant Br. *lec'hel* pe *lec'hiek*
- Gl. *localisé* gant Br. *lec'hel*, *lec'hiek* pe *lec'hiet*
- Gl. *général* gant Br. *hollel* pe *hollek*
- Gl. *généralisé* gant Br. *hollel*, *hollek* pe *hollekaet*.

An dibab a ranko derc'hel stad ken eus ar c'hemeradurioù bezant e Gl., ken eus kemeradurioù digent dre ma'z int bezus e Br. hepken.

N'eus en alioù-mañ nemet dedalvezadurioù eus ar pezh a zo bet deskrivet e lec'h all evel tremen eus ur yezh kein d'ur yezh tal. Ur mont etrezek ar werc'helezh eo ar yezhañ. En treiñ a yezh da yezh, ez eo nep koll stlenn ur giladenn, un araokadenn en eneb eo mont pelloc'h eget ar yezh kein ha diskoachañ arvezioù eus ar werc'helezh n'emañ ket en he c'herz an armoù d'o diraez.